

for

meg

selv

fremmende

Selvstudiekurs i queerfeministisk gledesdreping

Kursansvarlig: Mathias Danbolt

Bakgrunn

For noen år siden begynte jeg i lære som queerfeministisk gledesdreper. Etter at jeg har arbeidet målrettet med å skape dårlig stemning på jubileumsarrangementer, fagseminarer, aktivistmøter, vennefester og familiemid-dager er selvstudiekurset blitt til for å inspirere andre queer-feminister til å rase ut over den sosiale urettferdigheten som preger den verden vi lever i. I arven etter feministiske bevisstgjøringspraksiser, tar kurset utgangspunkt i mottoet til forfatteren Jamaica Kincaid: «I feel it's my business to make every-one a little less happy».

Motivasjon

Det er behov for en real dose raseri over forestillingene om at feminisme ikke lenger er relevant, og at kampen for et mer likestilt samfunn har «gått for langt», slik det har blitt fremført i tallrike medier i kjølvannet av *Hjernevask*-debatten. I kontrast til medieskikkelsene som har stått i kø for å ta avstand fra den humørløse, sinte femi-nismen, søker selvstudiet i gledesdreping å vise at løsningen ikke er å erstatte bildet av rasende feminister med glitrende fitter. Som queerfeministen Sara Ahmed påpeker i *The Promise of Happiness* (2010), er frykten for negative følelser, som raseri, med på å usynliggjøre de politiske årsakene til feministisk sinne: «Feminists

are read as being unhappy, such that situations of conflict, violence, and power are read as about the unhappiness of feminists, rather than being what feminists are unhappy about.» Ved å sette fokus på kunnskapen som ligger i de utømmelige arkivene av feministisk fortvilelse, viser Ahmed hvordan angrepene på «den sinte feminist» fungerer som en avlednings-manøver fra de politiske problemene som *forårsaker* det dårlige humøret. Det er all grunn til å være ulykkelig i dagens urettferdige samfunn. Hvis queerfeminismen har et imageproblem, består det i at vi må gjøre det mer attraktivt å skape dårlig stemning i det konsensusorienterte rasis-tiske heterohelvete vi lever i: Er ikke raseri den eneste fornuftige reaksjonen på forholdene i verden i dag?

Kurset i queerfeministisk gledesdreping er et bidrag til kampen mot lykkeindustrien. Som Ole Jacob Madsen viser i studien *Den terapeutiske kultur* (2010), er det en dramatisk økning i antall personer med behov for psykologisk hjelp i Norge i dag, men en man-glende interesse for å spørre *hvorfor* folk blir syke. Mad-sen kobler den terapeutiske kulturen til den nyliberale politikkens «frigjørende» re-torikk om at alle er sin egen lykkes smed – et perspektiv som avpolitiserer strukturelle

samfunnsmessige vanskelig-heter og individualiserer kollektive problemer. Kritik-ken fra queerfeministiske gledesdreperer kan her fun-gere som et korrektiv: Når vi blir syke og ulykkelige av ikke å leve opp til idealer om det perfekte ekteskap eller effektivisering på jobben, minner gledesdreperne oss om at løsningen kanskje *ikke* er å få behandling for å takle parforholdet eller å overleve stresset på jobben. Det vi trenger hjelp til er kollektivt å endre normene som organiserer kjærligheten og arbeidslivet på måter som begrenser mulig-hets-rommene våre her i verden.

Den queerfeministiske gledesdreperen dyrker ikke depresjonen og fortvilelsen, men ser dette som en ofte uunngåelig reaksjon på hvordan samfunnet er satt sammen i dag. Og gledes-dreperen er klar over energi-en som skapes når man er rasende sammen med andre, enten det tar form av demonstrasjoner, aktivistgrupper eller andre motstandsfelleskaper.

Målsetning

Selvstudiekurset vil gi selv-tillit og motivasjon til å sette en stopper for folk som kom-mer med rasistiske ytringer på jobben, folk som presser heteronormative rammer nedover andre i hverdagen, eller som fremmer sexistiske holdninger under den hygge-lige vennemiddagen. Når man raser ut i slike situasjoner blir man ofte sett på som den som «ødelegger den gode stemningen», selv om utbrud-det bare er en naturlig reaksjon på at noen med sine utålelige kommentarer allerede har ødelagt *andres* mulighet for å ha det hyggelig. Selvstudiet i queerfeminis-tisk raseri ønsker å bidra til at gledesdreping igjen blir en attraktiv politisk strategi – og en anerkjent overlevelsese-mekanisme. Målet med queerfeministisk gledesdre-ping er å åpne opp rom for nye tanker og alternative livsformer. Samtidig ligger det også et etisk imperativ i gledesdrepingen, da den minner om, i Sara Ahmeds ord, at «we must stay un-happy with this world».

Selvstudiekurset i queer-feministisk gledesdreping vil forhåpentligvis endre måter å se og agere på i verden, ettersom det fremmer både solidaritet og ydmykhet i møte med andres raseri og ulykkelighet. Få har for-mulert dette klarere enn Jamaica Kincaid, som i et intervju gir følgende be-skrivelse av nødvendigheten av å drepe glede hvis man skal begynne å forestille seg en mer rettferdig verden:

It's nice to know that when you sit down to enjoy a plate of strawberries, somebody got paid very little so that you could have your straw-berries. It doesn't mean the strawberries will taste different, but it's nice to enjoy things less than we do. We enjoy things far too much, and it leads to incre-dible pain and suffering.

Arbeidsform

Øvelse gjør mester. Men husk at det å snakke høyt om sosial urettferdighet kan være et tungt og krevende arbeid. Å ha et nettverk av andre gledesdreperer i bak-hånd anbefales. Etter at man har arbeidet seg gjennom følgende tekster vil man for-håpentligvis være klar til å starte – eller gjenstarte – det livslange arbeidet som queer-feministisk gledesdreper:

— Sara Ahmeds *The Promise of Happiness* (2010) er kursets bibel – en bok som ikke kunne vært skrevet uten tekstene til Audre Lorde.

— Audre Lordes selvmyto-grafi *Zami: A New Spelling of My Name* (1983) og essaysam-lingen *Sister Outsider* (1984) er uomgjengelige klassikere.

— Jamaica Kincaid: Romane-ne *Lucy* (1990) og *The Auto-biography of My Mother* (1995) viser hvordan raseri ofte er den eneste produktive re-spons på urettferdighet.

— Valerie Solanas' *SCUM Manifesto* (1968) behøver ingen introduksjon.

— Judith Jack Halberstams *The Queer Art of Failure* (2011) demonstrerer viktigheten av å svare igjen i møte med rasisme og homofobi – også innenfor feministiske kretser.

— Lauren Berlants *Cruel Optimism* (2011) analyser vårt ambivalente kjærlighetsfor-hold til normaliteten på en skremmende skarp måte.

— Ole Jacob Madsens *Den terapeutiske kultur* (2010) gir et godt bakteppe til disku-sjonen, selv om den ikke selv formulerer en eksplisitt feministisk politikk.

Mathias Danbolt er kunstteoretiker og queerkritiker som bor og arbeider i København, Danmark.

1903

(1)

2013

(2)

«Jeg har utviklet meg personlig og intellektuelt gjennom del-takelsen i norsk offentlighet. Å være en tilskuer gir ikke de samme utfordringene som å delta i debatten. Jeg har vokst mye på det. Mitt inntrykk er at norsk offentlighet er åpen og raus, det meste er mulig. Jeg mener at du kan si og skrive nesten hva du vil uten å bli sensurert eller tatt til avhør av sikkerhetspolitiet. Men hva som er mulig handler også om den enkeltes valg. Å krysse en viss grense, kan være risikofylt.»

«Likestilling, islam og innvandring, er debattarenaens slagfelt. Skal man debattere slike emner, må man helst ta på seg en rustning. Slik føles det ofte, og det er en alvorlig utvikling. Det rammer spesielt kvinner, både innfødte og minoritetskvinner, men angrepene kommer fra ulike hold og har ulikt innhold. I et foredrag fortalte Dagbladets politiske redaktør, Marie Simonsen, om hetsen hun fikk på e-post og i nettkommentarene. Hun illustrerte problemet slik: «En mann kalte meg polsk hore. Jeg tviler sterkt på at han ville kalt Aftenpostens redaktør, Harald Stanghelle, albansk hallik».

Jeg har selv lest ufysiselige verbale overgrep i enkelte kommentarfelt. Kvinner som deltar i offentligheten blir redusert og seksualisert. Minoritetskvinner møter en annen type hets. De blir umyndig- og stakkarsliggjort, redusert intellektuelt og sosialt. Religionshistoriker, Lena Larsen, og Fritt Ords prisvinner, Bushra Ishaq, begge muslimer, har måttet tåle mye. Den sistnevnte trakk seg til slutt fra offentligheten. Det er sunt med temperatur i offentlig debatt, ellers blir den for konform og tam. Men dagens harde klima på nettet er skadelig.»

(3)

«Det er en tid med mye geografisk mobilitet og teknologisk kommunikasjon. Konturene av verden blir diffuse. Man må forholde seg til mye nytt hele tiden. I tillegg kommer en økonomisk krise. Når man ikke forstår bakenforliggende årsaker og viktige sammenhenger i denne utviklingen, kan man ty til merkelige hypoteser. Man tror at Vesten er blitt feminisert, gjort homo, og derfor er blitt ute av stand til å forsvare seg mot islamsk penetrering. Merk metaforbruken. Denne situasjonen blir forklart som et resultat av feminismens kamp mot tradisjonelle verdier. Frustrasjonen rettes da mot enhver kvinne som stikker ut hodet. Jeg representerer alle farer: innvandrer, muslim, kvinne, homofil, transperson og feminist, så jeg får min del av kjeften på nettet.»

GUDS
SKRIK

T: Sara Azmeh Rasmussen, forfatter og skribent

Lerretet er hvitt. Jeg tegner de to første linjene med blyanten jeg holder i hånden, tar en pause, og henter tilbake bildet. Beirut 2012. Jeg gikk på en brygge en het formiddag. Svetten rant nedover pannen min, og jeg forbannet kleskoden som tvang meg til å gå med lange bukser og en langermet skjorte i denne heten. Så fikk jeg øye på dem, en gruppe menn og kvinner på stranden. Mennene i korte badebukser. Kvinnene i svarte slør. Jeg ble stående og observere dette fenomenet, ikke med en forskers normative verdirelativisme, men med en feminists forargelse. Snart reiste mennene seg opp, gikk i vannet og begynte å svømme i de blå bølgene. Kvinnene ble sittende under parasollen.

Det patriarkalske mønsteret kunne ikke blitt bedre illustrert. En orden av maktrelasjoner der kvinner er passive og menn er aktive, kvinner er blyge og menn er dristige, kvinner er dumme og menn er kloke. Og sterke. Som feminist og hbt-aktivist har jeg vært engasjert i debatter om kjønn og seksuell legning. Det innebærer diskusjoner om religion og kultur, de to store, overlappende feltene som definerer sosiale roller og aksepterte måter for performance av kjønn og «sunn» seksualitet. Enkelte assosierer meg med hijabmas, og det er ikke en helt urimelig tanke. Jeg har brent sløret på kvinndagen, jeg har skrevet mye om slør, og jeg gjør det faktisk nå. Igjen. Jeg kan iblant bli misunnelig på feminister som driver helt andre kamper. Prest og feminist, Gyrid Gunnes, skrev i

boken Hellig, sårbar (2012): «Av og til illuminerer jeg Bibelen med menstruasjonsblodet mitt. Jeg fortsetter der munkene måtte slippe ... Går det an å tenke seg en teologi som lengter etter at Bibelen skal pyntes med underlivets blod?». Jeg sto på podiet i Litteraturhuset og leste nervøst dette avsnittet. Jeg var bedt om å kommentere boken under lanseringen, og denne bibeldekoreringen fant jeg både sjokkerende og herlig. Jeg stilte spørsmål ved jødedommens, kristendommens og islams syn på den menstruerende kvinnen som uren. Jeg forsvarte Gunnes' krav om en teologi som inkluderer hele kvinnen, hele hennes kvinnelighet. I salen satt mannlige teologer og prester. Ingen rynket på pannen eller hevet et øyebryn. Og jeg kunne ikke la være å stille meg selv spørsmålet på vei ned fra podiet: Hva ville skjedd med meg hvis jeg hadde sagt det samme i en forsamling av muslimske teologer og imamer?

Den tilslørte kvinnen beveget seg i en lukket sone. Hun må innse det. Se det.

Jeg er fornøyd med de to første linjene jeg har tegnet, de har en riktig vinkel. De møtes på et punkt utenfor lerretet. Jeg begynner å tegne Guds ansikt. Han må ha mørk hud og hvite klær. Bakgrunnen må være en syntese av flaggene fra Midtøsten. En hvit halvmåne. En hvit stjerne og en grønn stjerne. Jeg må bytte ut de to mennene i originalen, Edvard Munchs Skrik, med de to kvinnene som har gitt meg dette sparket til kunstens verden. Eksistensialisme duger ikke her, det blir realisme. Jeg skal male bildet av en realitet som får den kjønnsløse guden til å skrike i sjokk, gjøre det jeg fikk intens lyst til å gjøre den sommerdagen på en brygge i Beirut.

Muslimske teologer har gjennom århundrer forklart kvinnen hva hun måtte bli. Hele hennes kropp var forbudt nakenhet som måtte dekkes, med unntak av ansikt, hender og føtter. Noen teologer har krevd at hun også dekker disse områdene, men lar øynene være «nakne» slik at hun kan se. En av dem reduserer den tillatte nakenheten til ett øye! I mange muslimske land er det religiøse kravet om tildekking implementert ved loven. I mange andre, muslimske og ikke-muslimske, er det moralpoliti ved hvert gatehjørne som gjør frivillig innsats for en god sak. Færre og færre kvinner «velger» å gå uten slør.

Hvorfor mase om noe så overfladisk som slør? spurte den tilslørte journalisten Amal Wahab meg nylig. Jeg er dessverre så overfladisk at jeg fortsetter å fokusere på sløret uansett hvor mye forargelse det skaper. Sløret er nemlig ikke et uskyldig hodeplagg. Det er en livsstil. Det er en taus erklæring om at kvinnelighet er mindreverdige. Det er viktig å huske at plaggene vi har på kroppen ikke bare gjenspeiler verdier og maktstrukturer, de former og vedlikeholder vår egen selvforståelse, vår psyke og vår atferd. Den tilslørte kvinnen sykler ikke til håndballtreningen før hun går på

(4)

en statsminister...

Jeg vil ha en lesbe som statsminister. Jeg vil ha en med aids som statsminister og jeg vil ha en homse som finansminister og jeg vil ha noen som ikke har råd til livsforsikring og som har vokst opp et sted hvor jorden er så spekket av giftig avfall at man ikke kunne unngå leukemi. Jeg vil ha en statsminister som tok abort i uke 22 og jeg vil ha en politiker som ikke bare er best av flere onder og jeg vil ha en statsminister som hadde en elsker som døde av aids, som fortsatt ser alt for seg hver gang han legger seg nedpå for han holdt elskeren i armene sine og visste at elskeren skulle dø. Jeg vil ha en statsminister som ikke har en eneste varmeovn i huset, en statsminister som har ventet og ventet i sykehuskø og gått på NAV og sosialen, som har vært arbeidsløs og permittert, som har blitt seksuelt trakassert og legningsdiskriminert og deportert. Jeg vil ha noen som har tilbragt natten på glattcelle, som har fått hakekors tagget på husveggene og som har overlevd voldtekt. Jeg vil ha noen som har elsket og blitt knust, noen som har respekt for sex, noen som har gjort feil og lært av dem. Jeg vil ha en kvinne fra Somalia som statsminister. Jeg vil ha noen med råtne tenner og ~~dårlig holdning~~, noen som har spist den der ~~jævlige~~ sykehjemsmaten, noen som har vært gjennom transutredning og tatt dop og gått i terapi. Jeg vil ha noen som har bedrevet sivil ulydighet. Og jeg vil vite hvorfor dette ikke er mulig. Jeg vil vite hvorfor vi på et eller annet tidspunkt lærer at en statsminister alltid er en slags narr: alltid en horekunde, aldri en hore. Alltid sjef og aldri arbeider, alltid en løgner, alltid en kjeltring som aldri blir tatt.

NORSK KVINNE-FRIGJØRING OG EUROPAS SPØKELSE

T: Nina Witoszek

For en kulturell hybrid som meg – kjent både med det skjulte patriarkatet i det kommunistisk-katolske Polen hvor jeg ble født, og den åpne, arrogante seksismen i 1980-årenes Oxford hvor jeg studerte – fremstår Norge som et kvinnelig Shangri La. Ikke bare omfatter den norske feministiske dossier

tidlig stemmerett, likestilling og velferdsordninger som tillater en å snakke om det «beste land for mødre»; men norske relasjoner mellom kjønn er også blitt til det som Alexis de Tocqueville har kalt *mores* – hjertets og hjernes vaner som har modnet over tid og nå er sterkt befestet i samfunnet. Det er nok å huske at så tidlig som i 1879 var det norske publikum

utsatt for et *clairvoyant* uttrykk for det fremtidige paradigmaskifte: et drama som viste at en kvinne har samme lengsel etter frihet som en mann og at hun er i stand til å smelle døren i fjeset på sin feige ektefelle og forlate familien for å oppfylle sin drøm om selvrealisering.

Men Ibsen var ikke den moderne feminismens oppfinner. Han var inspirert

av en europeisk kamp som kunne spores tilbake til John Stuart Mill, de franske encyklopedister og Mary Wolfstonecraft: drømmen om formell likestilling mellom kjønnene, frihet til å være et individ, demokratisk styre-sett, pluralisme, åpenhet og evig fred. Det er disse verdiene som har utfordret dogma, krig og fundamentalisme og bidratt til å skape

moderne velferdsstater. Det paradoksale er at det europeiske landet som i dag viser minst entusiasme for det europeiske felleskapet er det som sterkest inkarnerer de europeiske idealer som mange kvinner fra andre kulturer drømmer om og kjemper for.

Jeg vil allikevel påstå at den eksemplariske norske feminismen – samt den nye integrasjonspolitikken – i dag står foran en rekke utfordringer. Hvis det er noen sannhet i Huntingtons tese om en «clash of civilizations,» så ER denne kollisjon ikke politisk, men seksuell. Den største forskjellen mellom den europeiske og den islamske sivilisasjon ligger i to uforenlige modeller for forholdet mellom menn og kvinner. Likeså er den ofte skjulte kilden til konflikter mellom kulturer – og årsaken til en mislykket integrasjons-politikk – ikke demos, men eros. La meg illustrere mitt poeng med en historie fra den norske offentligheten:

Kvelden 27. april 2004 gjennomførte den norsk-pakistanske komikeren Shabana Rehman et av de mest blasfemiske stunts. Ved en tilfældighet havnet hun midt i en debatt om den nylig utgitte selvbiografien til Mulla Krekar, tidligere leder for den militante Kurdiske gruppen Ansar al-Islam. Krekar – som hadde utmerket seg med å pusle med terrorist-angrep på hobbybasis og en vellykket kamp mot å bli utvist fra Norge – hevdet å ha vært offer for en vestlig svertekampanje mot hans gode rykte. Da seansen nærmet seg slutten, entret Shabana scenen og spurte om hun kunne gjennomføre en «satirisk test», som en gang for alle ville avsløre om Krekar var en trussel til norsk sikkerhet eller ikke. Overrasket, men også fristet til å vise seg som en «moderne» mann, gikk Krekar med på dette. Og da skjedde det utrolige. Før noen kunne si ja eller nei, tok Shabana mullaen under rumpeballene og løftet ham opp i lufta. I et sekund lå han i armene til et urent, lavere vesen, med sin manndom besudlet og underminert. Rehman erklærte at siden hun kunne løfte mullaen, så kunne han ikke være den store trusselen mot den nasjonale sikkerheten som mange ville ha det til. Det hørtes spredte gisp hos publikum, men den generelle stemningen var beklemt. Mullaen forlangte at alle fotografiene av hendelsen

skulle bli ødelagt og sa at han forventet en beklagelse via sin advokat.

Shabanas «profanasjon» (vanhelligelse) er fascinerende av to grunner: For det første har den hatt en symbol-effekt langt utover det som var intendert i øyeblikket. Det var et sjeldent kulturelt mesterverk av refleks, humor og oppfinnsomhet som vanligvis er reservert for norske eventyr, og ikke for debatt-møter. Ingen ord ble brukt, ingen krancling og roping, intet ideologisk hysteri. Løftingen av mullaen var en gjerning som *sa* alt uten ord. Den var blasfemisk, men ikke voldelig. Den avvæpnet på fredelig vis. *En fallen, uren kvinne rørte en hellig mann*, en handling som i noen islamske land fremdeles straffes med omgående steining av den skyldige. Ikke nok med det, i dette tilfellet løftet en kvinne opp en terrorist.

For det andre har mulla-løftingen avslørt norske elitors forvirring når det gjelder deres forståelse av frihet, feminism og deres egne europeiske røtter. Ingen har lagt merke til at her var det en kulturell outsider – en norsk-pakistaner – som gjentok det opprørske scenariet til Ibsens Nora. Viktigst av alt, her var en kvinne som brøt et fundamentalt tabu i jihad, best uttrykt av Ayatollah Khomeini: «Allah skapte ikke mannen for at han skulle ha det gøy. Målet for skapelsen av menneskeheten var å bli utsatt for en prøvelse gjennom vanskeligheter og bønn ... Det fins ingen spøk i Islam. Det fins ikke humor i Islam.»

Shabana Rehmans løfting av mullaen viste humorens revolusjonære kraft. Hennes gest sa at noen ganger er den eneste måten å ha en dialog med en fundamentalist på å løfte ham offentlig, og gjengjelde – på en ikke-voldelig og komisk måte – hundrevis av års ydmykelse av og forakt for kvinner i islamske samfunn.

Den offentlige respons som løftingen av Krekar medførte er fascinerende. Hendelsen ble oppfattet som blasfemisk av tre mektige grupper: islamister som fant Rehmans handlinger krenkende; venstreradikale som ble rystet i sin progressive respekt for andre kulturer; og kremmere, som ble rammet av redsel fordi slike provokative handlinger kunne ødelegge både for oljeindustrien og eksporten av den norske jarlsbergosten. Den ledende islamforskeren Kari Vogt

hevdet at selv en nordmann ville blitt fornærmet over stuntet, og at Rehman skyldte Krekar en unnskyldning. Lars Gule, daværende generalsekretær for Human-Etisk Forbund, sa: «Publikum skjønner ikke hvilken fornærmelse Krekar har blitt utsatt for.» I et dramatisk innlegg i Dagbladet demonstrerte forskerne Henrik Thune og Sverre A. Christensen hvorfor alle som lo av løftet tok feil. Thune og Christensen fordømte pressens fascinasjon av Rehmans prestasjon ved å hevde at «Styrkeforholdet mellom Vesten og den muslimske verden er i Vestens favør, og det var faktisk Shabana som var den sterke part på Smuget, ikke Krekar». Kort sagt, vi som beundret en modig kvinne som hadde funnet en måte å underminere en autoritær maktmann på, misforsto. Hun var oppfattet som en representant for en overmakt som krenket den «svake» parten – den muslimske fundamentalisten.

For meg ga Rehman, med sin lekende handling, liv til Europa og dens grunnmyte: ideen om fryktløshet forbundet med ideen om frihet. I sin berømte bok *L'irreverence* (2002) – inspirert av Albert Camus – påstår den franske tenkeren Chantal Delsol at den vestlige sivilisasjons grunnleggende myte var en utfordring av hellige kuer: en dyrking av den frie, uavhengige tanke som går imot dogmer og helligheter. Det ironiske ved Rehmans stunt var at mens hun, en kulturell bastard, erklærte seg som europeer, ga hennes full-blodige norske landsmenn avkall på den vestlige arven. De har ikke sett at i sin empati med Krekar har de gitt sin støtte til et folk som ikke streber etter å forsvare de undertrykte eller befri dem fra lidelse. Hovedmålet til mennesker som Krekar er en jihad mot kvinners friheter og den friheten som Thune og Christensen nyter.

I dag trenger kvinners kamp for frigjøring en mye mer systematisk og bevisst støtte enn det som norske intellektuelle eliter er forberedt på å gi. Mens norske feminister kjemper for flere barnehager eller lederstillinger for kvinner, streber iranske kvinner etter å bli akseptert som mennesker. For denne kampen kastes de i fengsel, blir torturert eller steinet. Ingen «feministisk teori» kan egentlig fange opp deres grusomme situasjon.

Dagens feminism i Norge er kalibrert for en helt annen virkelighet som er fjern fra iranske kvinners ydmykelser. I tillegg – som Rehmans stunt har vist, har den radikale, postmoderne, respekten for andre kulturer (som ofte representeres bare av menn), skygget for de undertrykte kvinnes umenneskelige situasjon.

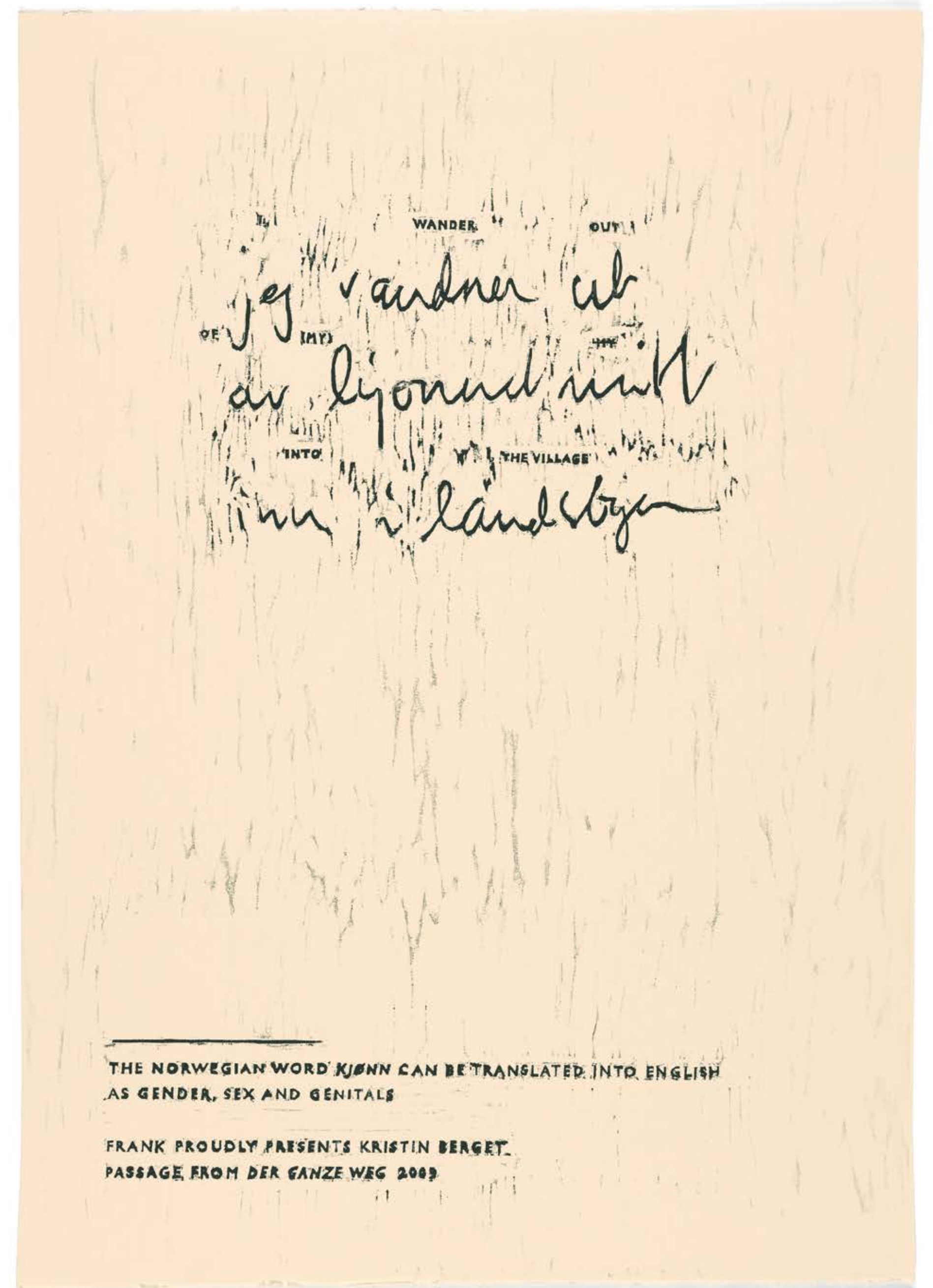
For å oppsummere: Det pågår en anti-totalitær revolusjon i flere islamske land, en kamp som handler om å gjenerobre menneskelig verdighet. En slik revolusjon overskrider kulturelle grenser og kjønnsorganer. Den bør ikke relativiseres på grunn av sin såkalt vestlige inspirasjon. I dag, hundre år etter norske kvinner stemmerett – behøver vi en utvidet, mindre selvisk, anti-totalitær feminism. Og vi trenger en klar antitotalitær – mindre forvirret og mer «selvisk» (i.e. eurosentrisk) – integrasjonspolitik. Mest av alt trenger vi en kontinuerlig og synlig solidaritet med kvinner fra kulturer som produserer «krekaroider» menn og steiner modige søstre av Ibsens Nora.

- Selvbiografien *Med mine egne ord* (2004), inneholder en serie med sjokkerende avsløringer som inkluderer tilståelsen om at Krekar prøvde å få økonomisk støtte fra Osama bin Laden.

Denne avisen er et landsdekkende kunstprosjekt.

**Torsdag 5. september 2013
sendes avisen til 100 000
husstander som ikke abonnerer
på en dagsavis.**

**Prosjektet utforsker spørsmål
om kjønn og offentlighet i
forbindelse med jubileet for
kvinneres stemmerett og
stortingsvalget 2013.**

FORTRENGTE STEMMER — OM STEMMERETT, YTRINGSFRIHET OG KUNST I SOSIALHISTORISK FUGLEPERSPEKTIV

T: Olga Schmedling

Retten til å stemme, ja vell! Men hva med motet til å stemme – motet til å synge ut, bruke ytringsfriheten – ta alle ytringsformer i bruk og la sin stemme runge ut offentlig?

Etter århundrer med konstitusjonelt mørke har halve menneskeheten, i mangel av stemmerett, måttet ty til andre måter å gjøre seg

gjeldende på, for at deres stemme skulle få samfunnsmessige konsekvenser – som da utsultede kvinner i opprør mot høye brødpriser marsjerte til Versailles med en folke-masse på over 6000 under den franske revolusjon i 1789.

For ikke å snakke om Jeanne d'Arc innsats århundrer før. I den vestlige verden var forutsetningen for stemmerett lenge at man hadde rett kjønn

og fast eiendom, også i Norge. Derfor oppfordret dikteren Henrik Wergeland eiendoms-løse menn til å kjøpe jord for å bli stemmeberettiget. Den anonyme kritikeren Marie Camille de G. på sin side, oppfordret franske kunstnere til solidaritet med de eiendoms-løse, kvinner og arbeidere. Etter 1830-revolusjonens massakre, fremstilt malerisk i Delacroix's *Friheten leder folket*,

maner den anonyme Marie til «solidaritet med folket», til å skildre «torturen» i sivilisasjonens farvann, «de grusomme konsekvensene av prostitusjon», slik at «mak-tens menn bevegtes til handling.» Mens det var konstitu-sjonell frihet og stemmerett de revolusjonære under-såttene kjempet for i 1789, så var det *ytringsfriheten* mange kjempet for etter 1830.

Ettersom kvinner ikke hadde stemmerett, skrev de ofte anonymt eller under pseudo-nym. Felles for eiendomsløse arbeidere og kvinner var at de samfunnsmessig var domi-nert av borgerskapets menn. Også arbeiderbevegelsens ideolog, P.J. Proudhon bidro til undertrykkelse av kvinner. Innflytelse fra kvinner var «republikkens pest» og alter-nativet for dem var enten ekteskap eller prostitusjon.

Bare et tiår tidligere publ-iserte Saint-Simon boken der han brukte militær-betegnelsen *avantgarde* om alliansen mellom kunstnere, vitenskapsmenn og industri-magnater som han forventet skulle føre an i en felles «samfunnsreform». Også Marie så for seg menn fra «kunst, filosofi og politikk» gå sammen for å vekke de mektiges sosiale engasje-ment i tråd med Charles Baudelaires fordring til krit-ikeren om å være «partisk, lidenskapelig og politisk».

Denne fordringen minner om norske kunstneres enga-sjement et halvt hundreår senere, der kunstnerne, ifølge Henrik Jæger, hadde «gaaet socialisterne en høi gang med hensyn til Demonstrationer og Agitationer». Poenget er at med samfunnsmessig endring og dannelsen av et relativt uavhengig kunstfelt, ble det skapt en *offentlig arena* der kvinner kunne hevde seg på likefot med menn *før* de hadde fått stemmerett. Med «Kunstnerstreiken» i 1882 og 1883 boikottet de Kristiania Kunstforenings markeds-dominans. De krevde stats-støtte til Høstutstillingen, og dette ble oppnådd i 1884, ved parlamentarismens innføring og Sverdrups venstreregje-ring. På Høstutstillingen brukte kvinner sin

ytringsfrihet, og her gjorde Harriet Backer, Kitty Kielland og Asta Nørregaard seg gjeldende, ikke som amatører, men som profesjo-nelle kunstnere på lik linje med Christian Krogh, Erik Werenskiold, Eilif Petersen og unge Edvard Munch.

Det er intet «forskjønnnet Monument, vår Tids Stræben vil rejse over sig selv» men sitt eget «sanddru Portræt» hevdet Krohg i 1886. Han skrev bok og malte bildet «Albertine», arbeiderjenta som ble tvunget til prosti-tusjon. «Et skjærende sandt Billede af et stykke Sam-fundsliv» skrev Margrete Vullum i sin kritikk, som støttet Krohg og hans like-sinnede kunstnere i kampen for «det brede Demokrati». Hun sympatiserte med «kunstnere i Exil» i håp om at «Moderstaden» ville inn-vilge pengestøtte.

(6)

Slik Marie i 1830–40-årenes Frankrike utøvde en type kritisk journalistikk som Baudelaire i ettertid har fått æren av å være den første profesjonelle representant for, slik kan den lite kjente danske Margrete Vullum i sin generasjons Norge, sies å representere noe tilsvarende vis-à-vis kritikeren Andreas Aubert. I vårt sosialhistoriske perspektiv kan hun dessuten stå som eksempel på den sosi-ale ulikheten mellom borger-skapets og arbeiderklassens kvinner. Mens alternativene

for Albertine var sypike, hustru eller prostituert, var valget noe friere, men fortsatt betinget for borger-skapets ennå ikke stemme-berettigede kvinner.

«Kunstnersalongen» (Høstutstillingen), organisert etter fransk modell, med jury og «kunstnerisk stemmerett», kom til å utgjøre «en stat i staten» sammen med Bildende Kunstneres Styre. Dermed forelå hele det institusjonelle grunnlaget for kunstner-demokratiet og for all senere forhandling mellom staten og kunstnerne om støtteordnin-ger, reisestipend etc. like frem til *Kunstneraksjonen* snaut hundre år senere i 1974 – med trepunktskravet: vederlag for bruk, utstillingsvederlag og garantert minsteinntekt.¹

«Citizen journalism» er et bidrag til samfunnsreform i vår samtid som kvinner er særlig aktive i – det vil si folk uten journalistisk skolering som ved hjelp av moderne teknologi blir nyhetsformidlere som utfor-drer politiske regimer og maner til demokrati. De tar bilder, skriver blogger, mobi-liserer menneskemasser med sms, slik vi har vært vitne til politisk reisning i nord-afrikanske land. I dette arbeidet bidrar likeledes utallige samtidskunstnere.

Eiendomsløse, rettsløse kvinner tilhører ikke for-tiden, men vår egen norske samtid. Hit kommer de fra alle verdenshjørner, med svært forskjellig bakgrunn, ofte bare med det felles at de er kvinner, og viljen til å skaffe seg et nytt liv, en ny identitet. For de kan være politiske flyktninger, prostituerte, prominente yrkesaktive, velutdannede, men de kan også være an-alfabeter, de kan ha høy eller

lav byrd, kaste eller klasse, de kan være ateister eller dypt religiøse, bære hijab og burka. Mange kommer fra land med krig, korrupsjon og terror, land lammet av finans-krise eller rammet av natur-katastrofe. Mens de venter på oppholdstillatelse og arbeids-tillatelse, lærer de norsk, men de lever i et eksistensielt vakuum. Iveren etter å bruke stemmen på norsk, kan leses i oppvakte blikk bak slør og staffasje. De venter på å kunne bruke stemmen også politisk. Om de har mot, om de tør. Kanskje allerede nå, ved dette valget.

Også for vestlige velarti-kulerte kvinnelige kunstnere kan det skorte på mot og selvtillit, slik Virginia Woolf lar hovedpersonen i boken *To the Lighthouse* uttale: «I can't write, I can't paint». Men NB! Hun er *underveis* i den skapende prosessen før støtet settes inn i tillit til kunstens utsagnskraft – også politisk. Woolf støttet suffragettenes kamp om stemmerett i Eng-land, men Norge kom først, også før revolusjonslandet Frankrike. Hermed oppfor-dres alle til å kaste all tvil over bord og mobilisere mot til å bruke stemmeretten på partier som støtter retts-statens vern om kunstnerisk frihet og ytringsfrihet.

1.

Se utstilling *ACTIVUM* kuratert av Marianne Heier, 13. juni–28. juli, om kvinnelige kunstnere og kunstneraksjonen 74 på www.Kunstnerforbundet.no, utstillingsplan. Se også utstilling *Hold steinhardt fast på greia di*, kuratert av Eline Mugaas og Elise Storsveen, om Norsk kunst og kvinnekamp 1968–89 på www.KunsthalOslo.no

«For meg selv og fremmede» utforsker spørsmål om kjønn og offentlighet i forbindelse med jubileet for kvinners stemmerett og stortingsvalget 2013. Prosjektet er en videre-utvikling av kunstneren Kajsa Dahlberg's video *HUNDRE ÅR PÅ EN ARBEIDS-DAG – paroler fra den norske kvinnebevegelsen 1913–2013*, som er montert i inngang-partiet til Helse- og omsorgsdepartementet i Regjeringskvartalet, Teatergata 9, Oslo.

Omslag: Studio SM i samarbeid med Kajsa Dahlberg. Foto: Arbeider-bevegelsens arkiv og bibliotek

(1) Foto: Bolette Berg & Marie Hoeg, *Uten tittel*, ca. 1895–1903 Tilhører Preus museum.

(2) Foto: Eivind Reierstad (Ane Lan), Fotograf: Aurora Emilie Sandlilje.

(3) Utdrag fra samtale mellom Sara Azmeh Rasmussen og Kajsa Dahlberg

(4) Foto: Maleriet *Gud skriker* av Sara Azmeh Rasmussen. Midsider: Studio SM i samarbeid med Kajsa Dahlberg. Teksten *Jag vill ha en statsminister...* er gjendiktet av Tina Åmodt etter Zoe Leon-ards original tekst *I want a president...* fra 1992. *Jag vill ha en statsminister...* er også et kollektivt lese-prosjekt av Malin Arnell, Kajsa Dahlberg, Johanna Gustavsson og Fia-Stina Sandlund i samarbeid med Zoe Leonard, initiert i forbindelse med det Svenske parlamentsvalget i 2010. Siden da har det blitt lest kollektivt, som et offentlig arrangement, i tilknytning til valg i Spania, Danmark, Frankrike, Estland og Puerto Rico.

(5) Fuel for the Fire (70cm × 50cm). FRANK er en queerfeministisk plattform etablert i 2012 og basert i Oslo. Gjennom utstillinger, salonger og publikasjoner bidrar FRANK til en diskurs om kunst som berører begre-per som kjønn, seksualitet og begjær. Plattformen har en nomadisk struktur og samarbeider med uli-ke kunstnere, kuratorer og institusjoner. FRANK er drevet av billedkunst-nerne Liv Bugge og Silje Storihle. Den første FRANK-publikasjonen tok form av et tresnitt med utgangspunkt i en setning fra diktsamlingen *Der ganze Weg* (2010) av Kristin Berget (f. 1975). Publika-sjonen var et bidrag til utstillingen *Fuel for the Fire*, organisert av kunstneren Dawn Kasper, i samarbeid med Jay Sanders og David Zwirner i New York i 2012. www.f-r-a-n-k.org

(6) Albertine, Christian Krogh, Tilhører Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design.

Tekster: Mathias Danbolt, Sara Azmeh Rasmussen, Olga Schmedling, Nina Witoszek

Takk til: Ina Marie Ausland, Mathias Danbolt, FRANK (Liv Bugge og Silje Storihle), Zoe Leonard, NODE, Sara Azmeh Rasmussen, Eivind Reierstad (Ane Lan), Studio SM, Olga Schmedling, Nina Witoszek, Tina Åmodt.

Prosjektet: Kajsa Dahlberg, kunstner Merete Røstad, kurator

Trykkeri: Amedia Trykk og Distribusjon AS

Opplag: 100 000 eksemplar

Designer: NODE Berlin Oslo

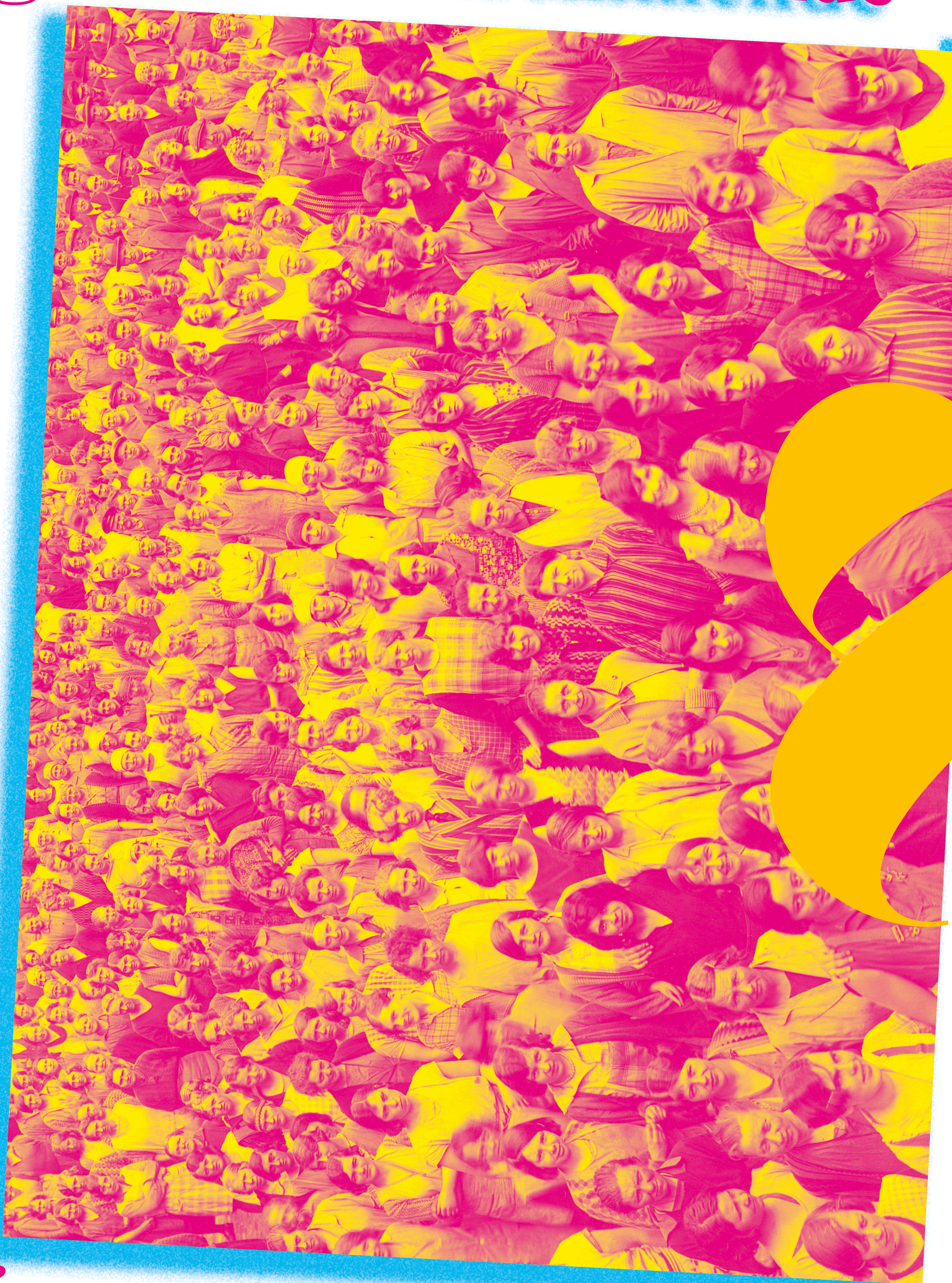
Språkvask: Inger Høimyr Ulstein

Redaksjon: Kajsa Dahlberg, Bo Krister Wallstrøm, Merete Røstad Publisert av URO / KORO ©2013

KORO
KUNST I OFFENTLIGE ROM / PUBLIC ART NORWAY

og

fremmende

for

meg

selv